

Dr. ERDŐ JÁNOS

VALLÁS ÉS EMBERI JOGOK

Az Unitárius Világszövetség - IARF - egyházunk javaslatára, "Vallás és emberi jogok" címen, Európai Teológiai Konferenciát rendezett Kolozsvárott, 1994. július 18-22. között. A gyűlés témájáról az alábbi előadások hangzottak el:

dr. A. Gounelle: Az emberi jogok teológiai alapja

dr. Erdő János: Az erdélyi unitáriusok küzdelme az emberi jogokért

dr. R. Traer: Hit az emberi jogokban; a vallásszabadság megtartása

dr. Szabó Árpád: Az egyház és állam viszonya

dr. Tokay György: Társadalmi háttér és az emberi jogok Romániában

H. E. Hartnell: Törvény és vallás Magyarországon

G. D. Chryssides: Új vallásos mozgalmak Magyarországon

Orbókné Szent-Iványi Ilona: Vallás és emberi jogok Magyarországon

E. Cossee: Vallás és emberi jogok Hollandiában

dr. A. Gounelle: Az állam és a vallások közötti viszony Franciaországban

dr. M. Balsiger: Egyház és állam viszonya Svájcban

D. Steers: Vallás és emberi jogok Észak-Írországban

C. Reed: Egyház és állam viszonya Angliában

A. Ruston: Állam és egyház; szabad vallásgyakorlat Angliában 1790 óta

A. Krindach: Az egyház és állam közötti kapcsolatok alakulása a volt Szovjetunió köztársaságaiban 1922-1994 között.

G. Gebhardt: A Vallás és Béke Világkonferencia munkálatai Európában az emberi jogokért

dr. B. Reymond: Az állam és egyház közötti viszony építészeti motívumai

dr. D. Harrington és Harringtonné Szánthó Anikó munkaülés keretében, "Emberi jogok Kelet-Európában" címen, ismertették a Homoródjánosfalván falufejlesztés terén elért eredményeiket.

Az alapvető emberi jogok a vallásban gyökereznek - állapította meg a konferencia; a keresztény felfogás szerint Isten ajándékai, az ember természetének részei. Nem korlátozhatók, senkinek sincs joga elvenni másoktól. Megsértésüket egyetlen vallási, etnikai, politikai vagy ideológiai felfogás sem igazolhatja.

Mindenki szabadon gyakorolhatja vallását, ahogy lelkiismerete parancsolja. Hitéért senkit sem szabad üldözni, mert "a szombat van az emberért és nem az ember a szombatért" - tanítja Jézus (Mk 2,27).

Az emberi jogok nemcsak a törvény dolgai, hanem a hité is. Ezt fejezi ki az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata is, mely szerint: "Az Egyesült Nemzetek népei az Alapokmányban újra megerősítik hitüket az alapvető emberi jogokban, az ember méltóságában és értékében, a férfiak és nők egyenlő jogában".

A vallás és emberi jogok sokszor ellentétbe kerültek egymással, mivel a hit gyakran türelmetlen volt a más hitet vallókkal szemben. Ugyanakkor a vallási közösségek vezetői saját hatalmuk megerősítése érdekében ellenálltak mindannak, amit ma emberi jognak nevezünk. Egyben közösségeik állapota foglalkoz-

tatta inkább, mintsem híveik jogai, különösen ha ezek a jogok a másként gondolkodókra is vonatkoztak. Mindazonáltal a világvallások, egyházak, vallási közösségek jelentős szerepet játszottak a múltban és játszanak a jelenben is az emberi jogok megvalósításában és védelmében.

Az unitárius és szabadelvű kereszténység, vallási alapon, az emberi jogok mellett foglalt állást és türelmet gyakorolt a vallási mássággal szemben. Hangsúlyozta, hogy a vallás világában nincs helye az erőszaknak, a türelmetlenségnek. A vallás hitelveit nem fegyverrel kell terjeszteni, hanem a jézusi evangélium igazságával és a lélek szeretetével. Az ember alapvető jogának tartotta a vallás szabad gyakorlatát, mert "a hit Isten ajándéka", Ő pedig elvárja, hogy a hitnek teljes szabadságot biztosítsunk. Aki viszont megsérti a hit szabadságát, az nemcsak embertársai, de Isten ellen is vétkezik. Az 1568. évi tordai országgyűlés határozata ezen az alapon hirdette ki a lelkiismereti és vallásszabadságot, megtiltva a vallási türelmetlenséget és az ember üldözését vallási meggyőződése miatt.

Az erdélyi unitáriusok nemcsak a vallásszabadság, hanem a más alapvető emberi jogok védelméért is küzdöttek. Támogatták az ember méltósága, a nők egyenlősége, a széleskörű oktatás, művelődés, véleménynyilvánítás szabadsága, társadalmi segítségnyújtás érdekében folyó mozgalmakat.

A konferencia résztvevői behatóan foglalkoztak az állam és egyház szétválasztásának kérdésével. Megállapítást nyert, hogy a vallásszabadság, ahogy azt az európai emberjogi konferenciák értelmezik, magában foglalja a két intézmény szétválasztását, mert csak így őrizheti meg mindkettő a maga feladatát, küldetését és identitását. Az európai országokban kialakult szétválasztási felfogások közös vonása az, hogy az államnak és egyháznak együtt kell munkálkodnia az ember méltóságának szolgálata és a személy belső kiteljesítése érdekében. Egyben olyan társadalmi struktúrát kell kialakítani, amelyben az állam és az egyház önmaga maradhat, és nem akarja elvenni, önkényesen átvállalni a másik társadalmi szerepét. A szétválasztás minden formájának arra kell irányulnia, hogy az egyház azzá válhasson, ami, és azt az állam is elismerje. A hangsúly tehát nem a jogi szétválasztáson van, hanem a funkcionális együttműködésen.

A konferencia foglalkozott a vallás és emberi jogok helyzetével Romániában. Ismeretes, hogy a kommunista diktatúra felszámolta negyven év alatt az alapvető emberi jogokat és a polgári társadalom értékeit. Az ország új alkotmánya biztosítja ugyan az emberi jogokat, de azoknak megvalósítása még várta magára. Lényeges javulás ezen a téren csak akkor érhető el, ha az emberek tudatában megtörténik a szükséges belső változás. Ez azt jelenti, hogy az egyének fel kell vállalnia a személyiségével járó jogokat és értékeket, vagyis újra jog- és értékközpontivá kell tenni az emberek gondolkodásmódját. Bármiféle normalizálódási folyamatnak ugyanis fel kell ölelnie egyrészt az emberi jogi normákat, másrészt a jogállam rendeltetésszerűen működő intézményrendszerét, amely a jogszabályokat élettel tölti meg.

Az 1900-ban alapított Unitárius Világszövetség - IARF - változatlanul a vallásszabadságra és az emberi jogokra összpontosít. Segíti a vallási közösségeket az olyan országokban, ahol a vallási másság üldözött, a kisebbség vallásgyakorlata korlátozott. Támogatja az emberi méltóság követelményét, úgyis mint törvényes igényt a nemzetközi jog védelme alatt, és úgyis, mint vallási kíváncsalmat, melyet a világvallások és szabadelvű vallási közösségek felkarolnak. Keresi az egyetértést és együttműködést az egyházak és különböző vallási közösségek között az emberi jogok támogatása érdekében. Arra törekszik, hogy a kölcsönös tiszteletet és együttműködést kifejlessze a különböző vallási és etnikai közösségek között, hogy kialakuljon a társadalmi megértés és egység, amely a vallásszabadság és emberi jogok védelmét szolgálja.

A konferencia az alábbi nyilatkozatot fogadta el:

" *A Romániai Unitárius Egyház meghívására az Unitárius Világszövetség - IARF - konferenciát tartott Kolozsvárott 1994. július 18-22 között "Vallás és emberi jogok Európában" témával. A konferencián különböző vallási közösségek tagjaiként az alábbi országokból vettek részt: Ausztria, Cseh Köztársaság, Franciaország, Hollandia, Észak-Írország, Magyarország, Nagy-Britannia, Németország, Oroszország, Románia, Svájc és az Amerikai Egyesült Államok.*

A konferencia folyamán megvizsgáltuk a különböző országokban meglevő emberjogi kérdéseket. Megállapítottuk, hogy az európai országok kormányainak legtöbbje elfogadta és jóváhagyta a nemzetközi és európai emberjogi egyezményeket, de mindezek ellenére komoly kérdések várnak a teljes megvalósításra az egyéni és közösségi jogokat illetően. Ezért kijelentjük, hogy támogatjuk az alapvető emberi jogokat, úgy amint a nemzetközi jog meghatározza és hitfelfogásunk tanítja azokat, és egyben elkötelezzük magunkat, hogy dolgozni fogunk megvalósításukért mind saját országunkban, mind Európában.

Románia elfogadta az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, az 1950-es Emberi Jogok Európai Egyezményét, az 1966-os Nemzetközi Szerződéseket a polgári és politikai jogok, valamint a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokat illetően, és az 1975-ös Helsink-i Záró Nyilatkozatot. Ennek ellenére tudomásunk szerint Romániában ezek az egyéni és kollektív jogok még nem valósultak meg teljesen.

Ezért kérjük a kormányzati szerveket, hogy a törvény igazság elveit terjesszék ki Románia valamennyi állampolgárára, beleértve a nemzeti és vallási kisebbségeket is. Továbbmenően kérjük Románia állampolgárait, hogy dolgozzanak együtt egy igazságos és szabad társadalom felépítésén azáltal, hogy támogatják az alapvető emberi jogokat, és kezdeményezéseikkel segítsék elő a kölcsönös megértést és tiszteletet különböző vallási és kulturális örökségű román állampolgárok között. Reméljük, hogy a vallási közösségek vezető szerepet vállalnak az együttműködés kezdeményezésében, mi pedig megfogadjuk, hogy saját országunkban támogatni fogjuk a hasonló erőfeszítéseket.

Romániában éppúgy, mint Európában mindenhol, támogatjuk a törvény előtti egyenlő védelmet a vallási közösségek jogainak, a törvénytelenül elkobzott egyházi javak visszaadására vagy kárpótlására, gyermekeik anyanyelvükön való oktatására és a vallási és kulturális műemlékeik védelmére.

Közülünk azok, akik most távoztak Romániából, szép emlékeket visznek magukkal látogatásukról. Miután hazatérünk, megpróbálunk az emberi méltóság eszményei látomásához méltóan élni, úgy amint azt hitfelfogásunk és a jelenkori emberjogi törvények megfogalmazzák. Azok, akik itt maradnak, keresni fogják, hogy hasonló módon éljenek és cselekedjenek. 1994. július 22."

SZÓSZÉK - ÚRASZTALA

BENCZÉDI FERENC

"HOGY MEGMARADJON...AZ ÉN ÖRÖMEM..."

Jn 15,11

Ebben az ünnepélyes órában szeretém felragyogtatni a ti "bizalom , barátság és boldogság" útjait kereső szívetekben azt az életeszményt, amely ifjú éveitek lángolása, lázadozásai és vívódásai között megmutatja mindég az élet "napos" oldalait. Őt szeretném előtökbe állítani, Róla szeretnék vallani az "Emberről", - hitvallásunk szerint" a mi igaz tanítómesterünk"-ról.

"Minden ügy addig él, hat és hódít meg másokat is, amíg hisznek benne, lelkesen munkálkodnak érte". A kultúra, a gazdasági élet fellendülése, a népek és egyházak történelme és dicsősége az ügyet szerető emberek munkájának az eredménye. Miért kellene hát nekünk szégyellni a jézusi életeszményt, annak hirdetését? Jézus hitének ereje abban volt, hogy pédaadásával megnyerte, derűt és bizalmat fakasztott az emberek lelkében. Mert az emberi természet olyan, hogy mindenben keresi a támaszt, eligazítást, a vigaszt. S ha valaki ilyen helyzetben megértően hajol felénk, ha szavaiból megérezzük, hogy nem "magános" bánat a mi bánatunk, ez már vigasztalás és vigasztalódás. Jézus azt tette. Új megfogalmazást, "látást" adott a boldogságra vágyakozóknak. Így kerültek első helyre azok, akik mellőzve voltak, s azok a helyzetek, lelkiállapotok, amelyek elől menekültek az emberek, és nevezi boldogoknak a sírókat, a szelídeket, az irgalmasokat, a tisztaszívűeket, az igazságra szomjúhozókat, a békességre igyekezőket, a háborúságot szenvedőket.

Jézus vallása az öröm vallása. Minden tanítása, példázata magán viseli lelkének nagy hitét, Isten- és emberszeretetét. Minden szava, tanítása olyan mint egy ablak, melyen át bepillantást nyerhetünk optimista lelkének mélységeibe. Még akkor is, amikor a közelgő szenvedések árnyai lelkét megérintik, amikor búcsúbeszédét mondja, ezekkel a szavakkal fordul tanítványaihoz: "maradjon meg bennetek az én örömöm és a ti örömetek beteljék".

Jézus vallása élet- és szeretetszolgálat. Nem tivornyás, harsány kacagás, nem visszafojtott fájdalmat takaró, hanem a lélek mélységeiből sugárzó Isten- és ember-szeretet és szolgálat. Az Ő öröme abból merít erőt, hogy együtt érez az emberrel: segít, gyógyít és fölemel. Egyszóval "ad". Az emberség melegét sugározza.

Egy elveszettnek hit, bűnös léleknek a megmentése a legnagyobb öröm számára, olyan boldog, mint az a pásztor, aki elvesztett juhát megtalálta, mint az édesapa, akinek tékozló fia hazatér. Ő szerette az embert, és akkor volt boldog, ha életet menthetett!

Istenhite is ebből az örömből táplálkozik. A jó és gondviselő Atya fogalmában határozta meg: "ha ti gonosz létekre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok" (Mt 7,11). Ebből a derűs istenfogalomból fakad nagy hite az emberben, a jó és igaz diadalában. Hiszi, hogy a parányi mustármagból terebélyes fa lesz. Hiszi, hogy a kis kovász megkeleszti a nagy tál tésztát. És nem fél, hogy a konkoly lesz a győztes, bízik a búza diadalában. Optimista lélek volt, kiben hatalmas hit, bizalom és szeretet lakozott.